

Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling (FRDO)

Advies over het herstelbeleid van de federale regering

- **Gevraagd door Eerste minister Van Rompuy en minister van energie en klimaat Magnette**
- **Goedgekeurd door de Algemene Vergadering van de FRDO van 27 maart 2009**
- **Vorbereid door de werkgroep Strategieën voor duurzame ontwikkeling, uitgebreid met leden van andere werkgroepen**
- **De oorspronkelijke taal van dit advies is het Nederlands**

Inhoud

Situering van het advies p 1

Het herstelbeleid oriënteren p 2

Een stimulans voor onze economie p 3

Aanbevelingen voor aanvullende maatregelen:

Kredietverlening en financiering p 4

Duurzaam bouwen en wonen p 5

Duurzame overheidsopdrachten p 6

Fiscaliteit p 7

Bijlagen p 6

Situering van het advies

- [a] De Belgische economie is, zoals die van de overige EU-lidstaten en andere landen, sinds eind vorig jaar in een dal beland. De financiële crisis heeft ook de reële economie aangetast. Een dalende vraag en financieringsproblemen brengt ondernemingen in problemen, wat voor een toename van de werkloosheid zorgt. De Nationale Bank ziet de economie verder krimpen dit jaar, en tegelijk is de toestand van de overheidsfinanciën weinig rooskleurig.
- [b] Om die crisis te bestrijden, stelde de federale regering op 11 december 2008 een “relanceplan” voor, dat tot doel had “het herstellen (van) het vertrouwen op korte termijn, en te zorgen voor meer zekerheid op lange termijn.” Dit plan bevatte vier assen: de aanpak van de financiële crisis, de versterking van de duurzame sociaal economische hefboomen en investeringen in het Leefmilieu, de competitiviteit van de bedrijven, werkgelegenheid en een goed sociaal klimaat, en de duurzame sanering van de overheidsfinanciën.
- [c] Momenteel beraadt de regering zich over nieuwe maatregelen om de economie te stimuleren. In dit kader vroeg de eerste minister, samen met de minister van klimaat en energie, de FRDO om advies in verband met de duurzame aspecten van het beleid

terzake. Aan de raad wordt gevraagd “enkele concrete voorstellen te doen van maatregelen die u in het kader van economisch herstelbeleid door de federale regering aangewezen lijken” (brief eerste minister dd 12 maart 2009).

- [d] De FRDO waardeert deze adviesvraag, maar wijst er toch op dat een dergelijk advies niet voor de hand ligt. Het is niet evident voorstellen te formuleren die zowel met federale bevoegdheden verbonden zijn, op korte termijn impact hebben voor het economisch herstel, en waarvan de budgetaire impact beperkt blijft gegeven de krappe overheidsmiddelen. Dit is des te moeilijker daar de voorstellen ook moeten passen in een langetermijnvisie op duurzame ontwikkeling. Verder is het door de korte adviestermijn (twee weken) onmogelijk om voorstellen uit te werken. De FRDO zal zich hier dan ook moeten beperken tot enkele bedenkingen en suggesties, en zijn standpunt verder ontwikkelen ter gelegenheid van zijn jaarlijkse forum in het najaar, dat immers de problematiek van een “Sustainable New Deal” (zie § 5) als voorwerp heeft.

Het herstelbeleid oriënteren

- [1] De FRDO stelt vast dat we vandaag met verschillende crisissen geconfronteerd worden: er is de financiële en economische problematiek, maar ook die van het klimaat, de energie, de biodiversiteit en de mondiale armoede. De raad meent dat deze crisissen zowel in ons land als op EU- en mondiaal niveau om een geïntegreerd beleidsantwoord vragen, waarbij kortetermijnmaatregelen ingepast worden in een langetermijnvisie. Het heeft geen zin vandaag beleidsoplossingen voor te stellen voor economisch herstel op korte termijn die nog grotere problemen voor de toekomst met zich brengen. Zo is het met name niet verstandig de doelstellingen van de EU op het vlak van energie-efficiëntie, hernieuwbare energie en broeikasgasreductie nu terug te schroeven, omdat de kortetermijnbaten die dit eventueel zou kunnen opleveren, op middellange en lange termijn tenietgedaan worden door de kosten die de klimaatveranderingen met zich zullen brengen. De raad pleit dan ook voor het behoud van de “20-20-20” doelstellingen.
- [2] Omgekeerd hoort een langetermijnvisie die de drie dimensies van duurzame ontwikkeling integreert, richting te geven aan het herstelbeleid op korte termijn. De voorbije maanden gingen verschillende landen over tot steunmaatregelen voor diverse sectoren. De FRDO meent dat er voor dergelijke maatregelen in de toekomst, opportuniteiten bestaan om de “quick wins” die dit kan opleveren op economisch gebied, te combineren met winst op ecologisch en sociaal vlak.
- [3] In het kader van het relancebeleid meent de FRDO dat de regering in het vervolg moet kiezen voor maatregelen die tot een duurzamer consumptie aanzetten. In die optiek pleit de raad er voor om overheidsmiddelen vooral te gebruiken om energiebesparing goedkoper te maken: de overheid kan in periodes van piekende energieprijzen een inspanning doen om de energiefactuur van de minst begoeden binnen de perken te houden, maar in het algemeen geldt dat ertoe bijdragen dat woningen energie-efficiënter worden, op termijn een duurzamer oplossing is. De raad vraagt dan ook te investeren in de uitbreiding van aanmoedigingsmaatregelen voor een rationeel energiegebruik, vooral bij minder begoeden. Op die manier kan men doelstellingen van economisch en sociaal beleid integreren met energie- en klimaatobjectieven.¹

Een stimulans voor onze economie

- [4] De FRDO meent dat een langetermijnvisie voor de duurzame ontwikkeling van onze maatschappij niet alleen het kortetermijn-herstelbeleid dient te oriënteren, maar dat het er eveneens een belangrijke impuls voor kan betekenen. De doelstelling van een koolstofarme

¹ Cf FRDO 2005a08 § 33

economie die zuinig omspringt met energie en grondstoffen, kan bijdragen tot het aantrekken van onze economie vandaag.

- [5] De raad pleit in die zin voor een “sustainable new deal”: een structureel en collectief antwoord op de economisch-financiële crisis, dat onze productie en consumptie herbekijkt rekening houdend met de ecologische uitdagingen, sociale rechtvaardigheid en een performante economie.² Het gaat hier om een veelomvattend transitieproces, dat zowel overheden als actoren betreft, en niet op korte termijn gerealiseerd kan worden. Het is evenwel noodzakelijk om vanuit die visie te vertrekken bij de beleidsantwoorden van vandaag. Want beslissingen die we nu nemen inzake infrastructuur, huisvesting en energievoorziening leggen onze maatschappelijke keuzes voor decennia vast, door de levensduur van dergelijke projecten en de directe en indirecte gevolgen van de investeringen.
- [6] Een new deal voor een koolstofarme en energie-efficiënte economie veronderstelt een beleid gericht op het bevorderen van eco-innovatie op verschillende vlakken. De FRDO pleitte reeds in verschillende adviezen voor een geïntegreerde en overkoepelende aanpak van eco-innovatie in ons land, onder meer in het kader van de nieuwe Lissabonstrategie. De raad stelde voor daartoe een Commissie samen te stellen met naast de betrokken overheden ook de verschillende maatschappelijke actoren. In zijn recente advies over het voorontwerpplan Producten onderschreef de raad dan ook actie 3 van dit plan dat de oprichting van een “Nationale Commissie voor Eco-innovatie” inhoudt, die een nationale ETAP³ zal vastleggen en opvolgen. Het is belangrijk dat deze commissie vertrekt van een SWOT analyse van de eco-innovatie in ons land, om zowel opportuniteiten als knelpunten in kaart te brengen, en van daaruit doelstellingen, acties en een uitvoeringskalender vast te leggen.⁴
- [7] Een dergelijke aanpak van eco-innovatie zal coördinatie vereisen van de initiatieven op federaal en regionaal vlak. Maar ook voor andere herstelmaatregelen is een dergelijke “verticale beleidscoördinatie” of samenwerking tussen federale en regionale overheden een absolute noodzaak. De FRDO heeft er reeds in verschillende adviezen op gewezen dat het hierbij niet alleen gaat om het inventariseren van federale en regionale initiatieven, maar ook om de identificatie van lacunes en overlappingsen van de verschillende benaderingen. De FRDO heeft in een advies over de Lissabonstrategie reeds gepleit voor een “nationale” benadering die erin bestaat enerzijds “goede praktijken” te identificeren die tot alle niveaus verruimd kunnen worden, en anderzijds lacunes van het beleid op de verschillende niveaus te definiëren die vanuit de bevoegdheden van andere niveaus ingevuld kunnen worden (de “missing links”). De raad herhaalt dat een effectief en efficiënt beleid in diverse domeinen vereist dat de overheden naast het subsidiariteits- ook het mutualiteitsprincipe hanteren: *op de verschillende niveaus, politiek zowel als ambtelijk, moet de bereidheid groeien om het beleid te coördineren, in plaats van zich te beperken tot het afbakenen van de eigen bevoegdheden en het verdedigen van dit territorium.*⁵

Aanbevelingen voor aanvullende maatregelen :

Kredietverlening en financiering

² Zie FRDO “Advies prioriteiten Belgisch voorzitterschap” en FRDO “Advies Nationaal klimaatplan” 2009a03,

³ ETAP: Het *Environmental Technologies Action Plan* (ETAP) werd goedgekeurd door de Europese lentetop van 25-26 maart 2004 op voorstel van de Commissie (COM(2004)38 van 28/1/2004). Zie ook ETAP-website Commissie: http://ec.europa.eu/environment/etap/index_en.htm

⁴ Cf FRDO 2009a01 § 8

⁵ Cf FRDO 2003a09 §5 en FRDO 2006a10

- [8] De FRDO stelt vast dat als gevolg van de financiële crisis er financieringsproblemen ontstaan voor een aantal kapitaalintensieve investeringsprojecten die vooral door bankconsortia worden gefinancierd. Een voorbeeld daarvan zijn de offshore windmolenparken, maar ook andere projecten zijn mogelijk. De FRDO vraagt dat de regering voor dergelijke investeringsprojecten, die economisch rendabel zijn en een maatschappelijke relevantie⁶ hebben, een garantie geeft, zodat deze opnieuw de nodige financiering kunnen vinden.
- [9] Specifiek voor wat de windmolenparken betreft, is naast een waarborg van de overheid voor leningen aan dergelijke projecten die voldoende kredietwaardig zijn, ook een spoedprocedure nodig wat de noodzakelijke vergunningen betreft. Het op korte termijn verwezenlijken van deze projecten is immers belangrijk om economische en sociale redenen, en beantwoordt aan de engagementen die ons land op het vlak van hernieuwbare energie aanging (13% hernieuwbare energie tegen 2020). In dit kader vraagt de FRDO de overheid ook garanties en faciliteiten te bieden waar het gaat om de koppeling van het Noordzee-windenergienet aan het inlandse distributienet. Hierbij dient – zoals trouwens in alle dossiers het geval is – maximaal gebruik te worden gemaakt van de Europese middelen die daarvoor ter beschikking staan.
- [10] In zijn relanceplan van 18 december stelt de federale regering een aantal maatregelen voor om de toegang tot krediet te vergemakkelijken voor ondernemingen en particulieren. Eén ervan betreft de uitbreiding van het Startersfonds, het financieringsfiliaal van het Participatiefonds. Via een publieke obligatielening van 300 miljoen euro kan dit fonds zijn kredietverlening aan KMOs uitbreiden. De FRDO vraagt dat dit Fonds ook een specifieke knowhow zou ontwikkelen op het vlak van eco-innovatie en energie-efficiëntie, om KMOs die in dit domein actief zijn, zowel financieel als op het vlak van expertise te kunnen ondersteunen.
- [11] Wat specifiek de financiering van energiebesparende investeringen betreft, bestaan er een aantal initiatieven, zowel op federaal als regionaal vlak, om leningen hier goedkoper te maken. Zo kondigde de federale regering in zijn relanceplan een interestkorting en een belastingvermindering aan voor groene kredieten. Ook het “Fonds ter Reductie van de Globale Energiekost” (FRGE) speelt hier een belangrijke rol voor de meest behoeftigen, en de raad waardeert de beslissing in het relanceplan om de middelen van dit Fonds te verhogen met 200 miljoen EUR. In een recent advies onderschreef de raad ook het voorstel in het voorontwerp van derde plan duurzame ontwikkeling en de “Lente van het leefmilieu”⁷ om dit (federale) fonds beter af te stemmen met de (regionale) woningfondsen, hun werking ter verruimen op het vlak van energiezuinig en milieuvriendelijk bouwen en deze fondsen beter bekend te maken.⁸
- [12] Op die manier zou ook het toepassingsgebied van het “derde-investeerdersstelsel”, waar het FRGE een beroep op doet, uitgebreid worden. De raad meent dat dit systeem van prefinanciering van duurzame overheids- en ondernemingsprojecten⁹ in de huidige economische context sterk ontwikkeld dient te worden, omdat het een belangrijke stimulans kan vormen voor de vraag terwijl het beroep op overheidsmiddelen toch beperkt kan blijven. De federale overheid heeft wat de derdepartijfinanciering betreft, met de oprichting van

⁶ Positief voor minstens twee dimensies van duurzame ontwikkeling, zonder de derde dimensie in het gedrang te brengen

⁷ Zie http://www.lentevanhetleefmilieu.be/de_workshops/klimaat_en_energie/resultaten

⁸ Cf FRDO 2009a01 § 25. Ondertussen heeft de ministerraad van 13 maart jl. de statuten van het FRGE gewijzigd, waardoor onder meer een grotere betrokkenheid van de gewesten gegarandeerd is

⁹ De “derde investeerder” is een persoon of vennootschap die de prefinanciering op zich neemt van de energiebesparende werken, die bij de klant uitgevoerd worden door een dienstverlener. De derde investeerder krijgt zijn investering over een bepaalde termijn terugbetaald door de verlaging van de energiefactuur van de klant, dankzij de uitgevoerde energiebesparingen. zie <http://www.presscenter.org/archive/20090116/e0324779e0f255821fb820bfbdcea15/?lang=nl>

Fedesco (Federal Energy Service Company) een belangrijke stap gezet. De ministerraad besliste op 16 januari 2009 de middelen van Fedesco te verhogen in het kader van het relanceplan, en op 23 oktober 2008 was er reeds overeengekomen dat Fedesco via een beheerscontract aan de regering een meerjareninvesteringsplan zou voorleggen voor energiebesparingen in de overheidsgebouwen.

- [13] De FRDO meent dat de overheid een bijzondere inspanning dient te leveren om het derde-investeerderssysteem verder te ontwikkelen via een netwerk van energiedienstverleners, die energierenovatiwerken uitvoeren in de woningmarkt. Vooral bij minder begoede gezinnen die in weinig energie-efficiënte huizen wonen, zou deze aanpak nuttig zijn omdat geen prefinanciering van de investeringen vereist is.

Duurzaam bouwen en wonen

- [14] Wat de huisvesting van overheidsdiensten betreft, waardeert de FRDO de bijkomende inspanningen die de overheid via Fedesco gepland heeft. De raad vraagt erover te waken dat dit ambitieuze plan tijdens de komende jaren ook effectief gerealiseerd wordt. De overheid kan en dient immers een voorbeeldrol te vervullen op het vlak van energie-efficiënte en duurzame huisvesting. In dit verband stelde de raad ook dat de Regie der Gebouwen ambitieuze certificeringscriteria voor de energieprestaties van openbare gebouwen zou moeten opstellen en aanwenden voor al zijn transacties (aankoop, huur, verkoop, verhuur), en hierover rapporteren via de ICDO.¹⁰ Die energieprestaties dienen opgevolgd via bijvoorbeeld het EMAS-certificeringssysteem, waarvoor de FRDO recent een versnelde invoering in alle FODs, PODs en federale parastatalen bepleitte¹¹.

- [15] De raad onderschrijft tevens de conclusie van de “Lente van het Leefmilieu” dat de overheid voor zijn nieuwbouw geleidelijk de passiefstandaard zou moeten introduceren, en bij renovatie de lage-energie-standaard.¹² De raad meent dat dit ook zou moeten gelden voor de sociale woningbouw in ons land. Dit is een regionale competentie, maar ook via het federale Grootstedenbeleid dient de doelstelling van sociale huisvesting te bevorderen, gekoppeld te worden aan de doelstelling woningen te (ver)bouwen op maximaal energie-efficiënte en duurzame wijze.

- [16] In dit domein van duurzaam bouwen kondigde de federale regering in zijn eerste relanceplan aan dat hij samen met de deelentiteiten, de sociale partners en de bouwsector een “alliantie leefmilieu-werk” zou opzetten, en zo tot maatregelen zou komen “om de investeringen in de groene economie blijvend aan te wakkeren”. De FRDO vraagt deze intentie snel te concretiseren. In zijn recente advies over het Plan Producten wees de FRDO er in dit verband op dat de Duitse “alliantie voor werkgelegenheid en milieu” hierbij een inspiratiebron kan vormen om overheden en actoren samen te brengen rond een ambitieus project om duurzaam bouwen en energiebesparende renovaties aan te moedigen. Er kan ook nuttig gebruik worden gemaakt van bestaande initiatieven in eigen land, zoals het project Duurzaam Wonen en Bouwen (DUWOBO) dat eind 2004 in Vlaanderen is gestart, en dat in november 2007 leidde tot een “transitie-agenda”.¹³

- [17] Een alliantie “Leefmilieu-werk” kan zorgen voor een uitbreiding van de zogenaamde “green jobs” (in domeinen als energie-efficiëntie, hernieuwbare energie, duurzame en gerecycleerde materialen). De FRDO heeft reeds in verschillende adviezen de noodzaak daarvan

¹⁰ Cf FRDO 2009a01 § 42

¹¹ Cf FRDO 2008a03 § 43

¹² Cf FRDO 2008a03 §§ 41-43

¹³ zie <http://www.lne.be/themas/duurzaam-bouwen-en-wonen/algemeen/transitiemanagement-duwo-bo/transitiemanagement-duurzaam-wonen-en-bouwen>, § 30 van FRDO 2007a12 en § 41 van FRDO 2009a01

onderstreept. In zijn recente advies over het voorontwerp van derde federaal plan duurzame ontwikkeling onderschreef hij de actie om jobs voor risicogroepen te creëren in de sector van milieubescherming en energiebesparing, en vroeg hij de maatregel concreter te maken, onder meer door initiatieven als de “energiesoeyers”¹⁴ in Vlaanderen en “les tuteurs d’énergie” in het Waalse Gewest vanuit het federale niveau te ondersteunen.

- [18] In dit verband beklemtoont de raad dat om in het algemeen jobs te creëren in het domein van energiebesparing, renovatie en milieuvriendelijk bouwen, een inspanning nodig zal zijn op het vlak van opleiding en bijscholing. Onder meer uit de studie “Climate change and employment”¹⁵ blijkt immers dat een klimaatbeleid niet noodzakelijk negatief hoeft te zijn voor de werkgelegenheid, en zelfs een licht positief effect kan hebben, maar dat hoe dan ook verschuivingen van jobs zullen plaatsvinden – onder meer in de bouw-, energie- en transportsector. Hierbij zullen nieuwe kwalificaties gevraagd worden aan de werknemers, wat investeringen in opleiding en professionele vorming tot een prioriteit maakt. Voor een verdere uitwerking van dit thema en verwante aspecten verwijst de raad naar de adviesraden CRB en NAR, die een advies voorbereiden over “green jobs”.
- [19] Tenslotte merkt de raad in verband met de instrumenten voor duurzaam bouwen op dat de federale regering in december 2008, in het kader van het economisch relanceplan¹⁶, een gedeeltelijke BTW-verlaging aankondigde voor nieuwbouwwoningen (van 21 naar 6 % voor de eerste schijf van 50.000 EUR). Er is ook een verlaging van de BTW van 12 naar 6 % voor de publieke sociale woningbouw voorzien. De raad meent “*dat het in een duurzame-ontwikkelingsbenadering nuttig zou zijn om bij toekomstige maatregelen in dit domein, zo mogelijk fiscale verminderingen te moduleren volgens de energiewaarde van de woning, om zo de lage-energie- en passiefstandaard meer te promoten.*”¹⁷

Duurzame overheidsopdrachten

- [20] De FRDO meent dat de overheid een duurzame consumptie en productie dient te stimuleren via het instrument van overheidsopdrachten (openbare aanbestedingen). Dit zal ook bijdragen tot de marktintroductie van innovatieve producten. De raad herinnert eraan dat de nieuwe EUSDS als doelstelling vermeldt dat tegen 2010 het EU-gemiddelde van “*green public procurement*” overeenkomt met dat van de bestpresterende lidstaten in 2006. Er zal in ons land een inhaalbeweging nodig zijn, gezien België allerminst koploper is wat betreft de vergroening van overheidsaankopen: uit een onderzoek, in 2006 uitgevoerd in opdracht van de Europese Commissie, blijkt dat van 18 onderzochte EU-landen, ons land het minst rekening houdt met *green public procurement*-criteria. De omzetting van de Europese richtlijnen inzake overheidsopdrachten in de Belgische wetgeving maakt een ruimere toepassing van DO-criteria mogelijk, en het EU-beleid terzake en de aanpak in andere landen (benchmarking) kan hier voor een inbreng zorgen. Zoals de FRDO in zijn recente advies terzake schreef, is ook hier een coördinatie van het beleid van de verschillende overheden in ons land noodzakelijk: er moet snel werk gemaakt worden van een nationaal plan duurzame overheidsopdrachten.¹⁸
- [21] Wat criteria voor overheidsopdrachten betreft, dient erover gewaakt dat er geen discriminatie bestaat tegen secundaire grondstoffen. Daar waar dit milieutechnisch kan, dienen de productnormen terzake aangepast worden zodat secundaire grondstoffen een gelijke kans

¹⁴ Energiesoeyers zijn kortgeschoolden en langdurig werkzoekenden die via een “Energiesoeyersbedrijf” in de sociale economie, energiescans en energiebesparende maatregelen uitvoeren in woningen

¹⁵ Studie op vraag van de Europese Commissie in 2007 uitgevoerd door de European Trade Union Confederation (ETUC), het Social Development Agency (SDA), Syndex, het Wuppertal Institute en ISTAS : zie <http://www.etuc.org/a/3676>

¹⁶ Zie http://www.belgium.be/nl/binaries/herstelplan_tcm117-29600.pdf

¹⁷ FRDO 2009a01 “Advies plan producten 2009-2012” § 44

¹⁸ Cf FRDO 2008a05: Advies over het ontwerp van federaal plan duurzame overheidsopdrachten

krijgen (level playing field). Overheidsbestekken dienen in het kader van een duurzaam materialenbeheer het gebruik van secundaire grondstoffen toe te staan wanneer deze uit technisch en milieu-oogpunt voldoende performant zijn. De FRDO meent dat in het algemeen hier een inhaalbeweging nuttig is, waarbij zowel de vraag naar als het aanbod van secundaire grondstoffen in een eerste fase structureel gestimuleerd worden. Deze grondstoffen generen immers lokaal extra werkgelegenheid, daar waar primaire grondstoffen vooral geïmporteerd worden.

Fiscaliteit

- [22] Door een woning energie-efficiënter te maken, verhoogt de waarde ervan en zal dus in principe het kadastraal inkomen ervan stijgen. Het zou echter een verkeerd signaal vormen om dit hogere KI te vertalen in een stijging van de onroerende voorheffing bij de energierenovatie van woningen.¹⁹ De raad bepleit een modulering van de onroerende voorheffing volgens de energiewaarde van de woning, en herinnert in dit verband aan de piste die de CRB voorstelde in zijn advies over energie-efficiëntie in de woningsector : « De onroerende voorheffing omgekeerd evenredig maken aan de energie-efficiëntie van de woning, zonder de mogelijke weerslag van een dergelijke maatregel op het bedrag van de huur over het hoofd te zien wanneer de woning in kwestie wordt verhuurd ».²⁰
- [23] De FRDO stelde recent vast dat de Raad (Economische en Financiële Zaken) op 10 maart jl. geen akkoord heeft bereikt over de mogelijkheid om in de EU-lidstaten ook voor “energiebesparende materialen en andere milieuvriendelijke producten of diensten” de BTW te verlagen. De FRDO vraagt ons land een concrete beslissing op dit vlak te stimuleren op het niveau van de Raad, in het kader van een globale reflectie over marktgebaseerde instrumenten.
- [24] Nog wat de BTW betreft, bestaat er vandaag een vrijstelling voor o.a. schroot, papier, glas en kunststof recyclage-industrieën. Andere recyclage sectoren en de hergebruiksector kunnen niet van deze BTW-vrijstelling genieten. Zo heeft bv. compost een BTW tarief van 21%. De FRDO stelt voor het bestaande gedateerde KB te updaten en alle bestaande recyclagestromen gelijk te behandelen, rekening houdend met de beperkte budgetaire marge.
- [25] De FRDO werkt momenteel aan een advies rond groene fiscaliteit in het kader van duurzame ontwikkeling. Voor meer informatie over dit thema verwijst de raad dan ook naar dit advies. Verder zal de FRDO dit jaar ook een advies op vraag van Minister Magnette opstellen over een evaluatie van de steunmaatregelen voor energie-efficiëntie en hernieuwbare energie.

Bijlage 1 Stemgerechtigde leden van de algemene vergadering van 27 maart 2009 die deelnamen aan de stemming over dit advies

- 3 van de 4 voor- en ondervoorzitters:
T. Rombouts, I. Callens, A. Panneels.
- 5 van de 6 vertegenwoordigers van de niet-gouvernementele organisaties voor milieubescherming:

¹⁹ In die optiek werd reeds via de Programmawet van 8 april 2003 tot een uitstel van herschatting van het kadastraal inkomen beslist voor een periode van zes jaar

²⁰ Cf CRB 2005-1391 p 15

R. de Schaetzen (Natagora), J. Gilissen (IEB), M. O. Herman (IEW), J. Miller (IEW), J. Turf (Bond Beter Leefmilieu).

- 3 van de 6 vertegenwoordigers van de niet-gouvernementele organisaties voor ontwikkelingssamenwerking:
A. Heyerick (VODO), B. Gloire (Oxfam-Solidarité), N. Van Nuffel (CNCD)
- 1 van de 2 vertegenwoordiger van de niet-gouvernementele organisaties die de belangen van verbruikers verdedigen:
Catherine Rousseau (CRIOC)
- 2 van de 6 vertegenwoordigers van de werknemersorganisaties:
D. Van Daele (Fédération Générale du Travail de Belgique), D. Van Oudenhove (ACLVB-CGSLB)
- De 6 vertegenwoordigers van de werkgeversorganisaties:
A. Nachtergaele (Federatie Voedingsindustrie), I. Chaput (Essenscia, M.-L. Semaille (Fédération wallonne de l'agriculture), A. Deplae (Union des Classes Moyennes), P. Vanden Abeele (Unie van Zelfstandige Ondernemers), O. Van der Maren (Fédération des entreprises belges).
- 0 van de 2 vertegenwoordiger van de energieproducenten
- 5 van de 6 vertegenwoordigers van de wetenschappelijke milieus:
M. Carnol (Université de Liège), R. Ceulemans (Universiteit Antwerpen), L. Helsen (Katholieke Universiteit Leuven), D. Lesage (Universiteit Gent), E. Zaccarï (Université Libre de Bruxelles)

Totaal: 25 van de 38 stemgerechtigde leden

Bijlage 2

Vergaderingen voor de voorbereiding van dit advies

De werkgroep *Strategieën voor duurzame ontwikkeling*, uitgebreid met leden van andere werkgroepen, vergaderde op 20 en 24 maart 2009 om dit advies voor te bereiden.

Bijlage 3

Deelnemers aan de voorbereiding van dit advies

Voorzitter/Ondervoorzitter

Wim MOESEN – (KUL)
Jan TURF (BBL)

Leden FRDO en hun vertegenwoordigers **Membres CFDD et leurs représentants**

Jean BAETEN (VBO)
Esmeralda BORGIO (BBL)
Kristof DEBRABANDERE (BBL)
Jehan DECROP (CSC)
Arnaud DEPLAE (UCM)

- 1Pauline De WOUTERS (IEW)
- 2An HEYERICK (VODO)
- 3Jacqueline MILLER (ULB)
- 4Christophe QUINTARD (FGTB)
- 5Christian ROUSSEAU (Test-Achats)
- 6Geert VANCRONENBURG (VBO)
- 7Jo VERVECKEN (ABVV)

8

Secrétariat CFDD/ Secretariaat FRDO

Pieter DECRUYNAERE
Marc DEPOORTERE
Jan DE SMEDT
Koen MOERMAN